

Обръщение на Българския патриарх Даниил на кръгла маса „Добродетели и религии в образователната система“

Уважаеми г-н Министър,

Уважаеми г-н Главен Мюфтия

Уважаеми представители от системата на образованието и научната общност,

Уважаеми представители на учителските синдикати,

Уважаеми участници и гости в настоящия форум,

Обични в Господа братя и сестри,

Христос воскресе! Воистину воскресе!

От времето на покръстването на българския народ при св. цар Борис през 865 г, от което епохално събитие тази година отбелязваме 1160 години, и особено след идването в страната на свето Кирило-Методиевите ученици през 886 г., общообразователната и духовната просвета в българското

училище са неразривно свързани през цялото историческо развитие на народа ни до средата на миналия век, до установяването на атеистичния режим в България.

Смело може да кажем, че образователните институции в българската държава – в лицето на първите просветни и книжовни школи – Преславска и Охридска, са плод на държавническата политика на българските владетели за духовната просвета на българския народ и присъщата на Църквата просветна мисия, т.е. те са плод на общите усилия на държавната и църковната институции за благосъстоянието на българската държава и народ.

Само няколко десетилетия след основаването на тези школи успехите на тяхната дейност се определят от съвременните историци и езиковеди като Златен век на българската книжнина.

През този период просияват първите светци на българската святост – св. цар Борис, светите Седмочисленици, общобългарският покровител – св. Йоан Рилски, които имат съществена роля в по-нататъчния исторически път на народа ни, дори до днес. Рилският и Зографският манастири, основани през този период, са едни от най-значимите духовни, но и просветни средища от основаването си и до днес.

Преди разорението на Втората българска държава св. патриарх Евтимий е последният водач в защитата на Търново, а след поражението на столичния град той е духовният стожер и опора за народа в тези най-трудни дни и предстоящи години и векове на робство.

През последвалия период на петвековно османско владичество, когато българската държавност е заличена, ограмотяването, просветата и запазването на самосъзнанието на народа, особено до началото на 19 век, се поддържа и осъществява почти изцяло благодарение на дейността на служителите на Църквата – българските будни свещенослужители и монаси.

Духовници са първите дейци на Българското възраждане. Монахът св. Паисий Хилендарски повежда борбата срещу обезличаването на самосъзнанието на народа ни и попадането му под чуждо духовно робство. Първите разпространители на История славяноболгарская са духовници. Първата печатна книга на новобългарски език, т.н. Неделник – е съставена и издадена от св. Софроний епископ Врачански. Духовници и монаси са сред изтъкнатите просветни дейци през Възраждането.

Духовници са основната движеща сила в борбата за възстановяването на църковната независимост на Българската православна църква в лицето на Българската екзархия. Борбата за църковна независимост проправя пътя на народоосвободителното движение.

В периода след освобождението, до Междусъюзническата война Българската екзархия развива изключително активна просветна и училищна дейност сред българското население извън пределите на свободната българска държава. Духовници, включително от висшия клир на Българската екзархия, са сред организаторите и участници на освободителното движение в тези райони.

След Освобождението на България от османско робство екзарх Антим е първият председател на Учредителното събрание, което приема Търновската конституция и започва изграждането на Третата българска държава.

В годините преди 1944 г. духовенството отново е основен будител срещу разпространяваната по това време безбожна идеология в българското общество, която като държавна идеология на войнстващ атеизъм в бившия Съветски Съюз е в основата на мащабен терор, взел милиони човешки жертви.

В същия този период, БПЦ е коректив на българската държава срещу Закона за защита на държавата и е основна движеща сила за спасяването на българските евреи, което е ярко свидетелство за нейната роля за опазване на обществената съвест и отстояването на достойни обществено-значими позиции.

През атеистичния период, въпреки репресиите спрямо Църквата и ограничаване на обществената ѝ дейност почти изключително в границите на църковните учреждения, Църквата бе единствената институция в Народната република, която отстоя правото на гражданите за свобода на мисълта. Църквите, манастирите, духовните семинарии и академия бяха единствените учреждения в България по онова време, където вярващите

открито изповядваха своите убеждения, несъгласни с официалната идеология. Разбира се, всичко това за сметка на ограничено професионално развитие и реализация в тогавашното общество, но с опазена добра съвест. През този период Църквата запази високо академично ниво на преподаване в своята Духовна академия, както и високо духовно и общообразователно ниво в духовните семинарии.

В най-ново време, БПЦ преодоля страшен разкол, инспириран от политически сили, който създаваше предпоставки за разделение сред народа ни. Също така, становища на Св. Синод на БПЦ – БП по обществено значими теми имаха съществен принос при вземане на решения по съответните казуси от държавните институции. В последните десетилетия и към настоящия момент, БПЦ е институцията с най-високо обществено доверие в съвременното българско общество.

Тази кратка ретроспекция за ролята на БПЦ и нейните служители в живота на българската държава и общество в техния исторически път от покръстването до днес ни разкрива една закономерност: през всички епохи и превратности на времето Православната ни църква винаги е била надежден духовен ориентир и стожер за народа и държавата ни!

Като Богочовешка институция, Православната църква съществува преди основаването на Българската държава. Тя е съществувала и в периодите, когато българската държавност е била преустановявана. Самоуправляемата Българска православна църква в лицето на Плисковската, Преславската и Охридската архиепископии, Търновската патриаршия, Българската екзархия и съвременната Българска патриаршия има съществен принос във формирането и опазването не само на духовността, но и на народностното ни самосъзнание, в укрепването на държавността. В историята ни тя винаги се е проявявала като държавотворен и стабилизиращ обществото фактор.

Убедено твърдим, че в съвременното българско общество и държава няма друга институция, която повече от Православната църква цени човешката личност, в това число нейни неотнимаеми атрибути – свободата на волята, дарът на разума и словесността. Няма друга институция, която има за основна своя мисия опазването и възрастването на човека в тези дарове до утвърждаване на личността в доброто. Добродетелите: правдолюбие, ученолюбие, братолюбие, гостоприемство, милосърдие, родолюбие, смелост, самопожертвователна любов, които са традиционни български добродетели, всъщност са основни християнски добродетели. Няма друга институция, която през цялото време на своето съществуване неотклонно да е водила

успешно човеците към усвояването и придобиването на тези най-ценни за човека духовни богатства.

Българската държава има моралното и всяко задължение да образова децата на своите граждани в неподправените знания и принципи на православно изповедание и духовност, които са дали толкова много на народа и държавата ни!

От името на Св. Синод и БПЦ – БП изказвам благодарност към правителството на Република България и конкретно към Министерство на образованието и науката и министър Вълчев за инициативата и решимостта за въвеждане на предмета с работно наименование „Добродетели и религия“ в задължителната програма на българското училище. Такова бе желанието и молбата на Св. Синод към всички правителства от началото на прехода до днес.

Наред с всичко казано по-горе, вярваме, че това е необходимо, защото:

Огромното мнозинство от българското общество (над 70%) изповядва Източното православие като свое вероизповедание и има правото неговите деца да получат компетентни, задълбочени и систематично подредени знания за своята религия.

Източното православие е част от конституционната идентичност на Република България, определено е като традиционно вероизповедание.

Православното богословие е част от системата на висшето университетско образование в страната (богословски факултети и катедри към най-големите и авторитетни висши учебни заведения). Следователно присъствието на науката богословие в достъпна и интересна за учениците форма в средното образование би било в пълно хармонично единство с академичното преподаване на тази наука, което е държавно признато, наред с всички останали науки.

Православното богословие и произтичащият от него предмет „Православие“ освен познавателна, биха имали и важна ценностно-формираща роля, доколкото преподаваните в него знания са неразривно свързани с конкретни ценности, практическото усвояване на които води до формиране на конкретни добродетели. Някои от тези ценности са: любовта към всички хора, грижата за човешкия живот, грижата за останалите хора, грижата за природата като Божие творение, мирът, жертвоготовността, състраданието, съпричастността, животът в общност, свободата и зачитането на свободната воля, човешката личност и т.н.

Предметът „Православие“ в средното училище би помогнал за по-пълното,

задълбочено и цялостно разбиране от страна на учениците на редица знания, преподавани в други предмети, за които преподавателите по тези предмети нямат съответната богословска компетентност: история (покръстването на България, ролята на Църквата за формирането на българския народ, за Българското възрождане, ролята на Църквата във Византия и в Западноевропейското средновековие и др.), български език и литература (християнските образи в множество произведения на българската литература от нейното зараждане до днес), физика и астрономия (идеята за креационизма в съвременната физика, креационизъм и „теория на всичко“), етика и право (толерантността като ценност, която се ражда в недрата на християнството), философия (понятието за личност, което се появява в християнски контекст) и пр., и пр.

Предметът „Православие“ се преподава като задължителен в съседните нам православни страни и положителните резултати са налице. В Гърция преподаването му не е спирало от Освобождението на страната (1821 г.) до днес, тоест вече 200 години. Без съмнение за всеки е високата религиозна и богословска просветеност и култура на гръцкото общество в сравнителен план.

Целта на въвеждането на предмета „Православие“ не е индоктринирането, тоест формирането на религиозно съзнание, а преподаването на знания, които позволяват осъществяване на компетентен, просветен избор, и систематичното запознаване в достъпна и интересна форма с традицията, в която живеем вече повече от 1000 години, която беше прекъсната в периода на държавния атеизъм. Тоест този предмет ще съдейства допълнително за изграждането на младите хора като отговорни, свободни, грижовни граждани.

Убедени сме, че въвеждането на предмета „Православие“ като задължителен би било запълнило един дефицит, една празнота в цялостния общообразователен цикъл.

През изминалите години, през които предметът „Религия Православие“ се изучаваше като свободноизбираем или факултативен, с одобрена програма, учебно съдържание и учебници от МОН, се показаха много добри резултати в учебен, творчески и нравствен план от учениците, изучаващи този предмет. Вярвам, че участници в тази кръгла маса ще споделят личен опит в това отношение.

За съжаление, субективният фактор, както и финансови съображения препятстваха и препятстват представянето на този предмет на родителите, съответно избирането от родителите на предмета и формиране на групи за

изучаване. Това на свой ред затормозява професионалното развитие и реализация на учителите по този предмет.

Всичко това препятства добрите практики и ползи от изучаването конкретно на предмета „Религия Православие“ да се приложат и усвояват в по-широк образователен мащаб. Вярваме, че с промяна на статута на предмета „Религия“ и включването му в задължителната програма тези дефекти ще се преодолеят и не след много време доказаните ползи ще бъдат видни за обществото ни!

Молитвено желая успех на кръглата маса и постигането на добри и полезни решения чрез общественото обсъждане на предлаганите промени!

Бог да благослови това общо народополезно дело! Воистину воскрес Христос!

Снимка: Благой Кирилов/БТА

bg-patriarshia.bg